

ВЕЉКО СТАНОЈЕВИЋ

Галерија РТС
Београд, Таковска 10

11. фебруар
11. март 2009.

V. Stanojević
1927

ВЕЉКО СТАНОЈЕВИЋ

Радио Телевизија Србије

Галерија РТС
Београд, Таковска 10

11. фебруар
11. март 2009.

Издавач

Радио Телевизија Србије

За издавача

Александар Тијанић

Аутор изложбе и каталога

др Станислав Живковић

Ликовно-графичко решење и припрема

Зоран Ђорђевић

Фотографије

Владимир Поповић

Илија Ђорђевић

Љубинко Кожул

Штампа

Штампарија РТС

Тираж

1.000

Београд, 2009.

Председник Савета РТС за ликовно стваралаштво

Никола Мирков

Продуцент

Мирослав Живковић

Секретар Савета

Вида Јовановић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

75 . 071 . 1 : 929 Станојевић В. (083 . 824)
75 (497 . 11) "19" (083 . 824)

СТАНОЈЕВИЋ, Вељко, 1898-1967
Вељко Станојевић : Галерија РТС,
Београд, 11. фебруар. - 11. март
2009. / [аутор изложбе и каталога Станислав
Живковић ; фотографије Владимир Поповић,
Илија Ђорђевић, Љубинко Кожул]. - Београд ;
Радио телевизија Србије, 2009 (Београд :
Штампарија Радио телевизије Србије). - 16 стр. ;
репродукције ; 30 cm

Тираж 1.000. - Вељко Станојевић: стр. 16.

ISBN 978-86-81733-70-7

а) Станојевић, Вељко (1892-1967) - Слике
- Изложбени каталози
COBISS . SR - ID 155211020

32

Девојчица у куйаџилу, 1923. (скица за уништenu слику)

На путу у модерну уметност XX века српско сликарство обележиле су одређене специфичности. Како у развоју, тако и у коначним резултатима те специфичности одређивао је у поједином тренутку однос између два равноправна фактора: локалне традиције и интернационализације. Локална традиција огледа се у очувању и развијању медитеранског сензибилитета и темперамента балканског поднебља. С друге стране, интернационализација означава прихватање већег или мањег утицаја Средње Европе и Америке – на релацији Минхен–Праг–Париз у првој, односно Источна обала – Њујорк – Италија у другој половини века. Некад је превладала прва, некад друга компонента, што је имало утицаја на само сликарство, али исто тако и на тренутне позиције ликовне критике и теоријске мисли. То је повремено доводило до искључивости, па и нетрпељивог супротстављања два схватања. Али кад су се традиција и интернационализам сусретали у толерантном односу – мирeћи формалну, историјску, па и метафизичку структуру – српска ликовна уметност израстала је до европских висина.

1

Okolina šćarog Ćerma, 1911.

Један од бардова који су учествовали у изграђивању модерног израза у српском сликарству од самог његовог почетка јесте и Вељко Станојевић. Кроз више од педесет година уметничке активности прошао је и доживео све његове фазе: као радознали почетник, затим као зрео уметник и борац за савремено, најзад као помало заморен посматрач, који је препустио арену млађима и ратоборницима. Тако и његово уметничко дело можемо поделити на три одређена, временски неједнака периода, који се углавном поклапају са великим историјским раздобљима: до Првог светског рата, између два рата и период од ослобођења до уметникове смрти, 1967. године.

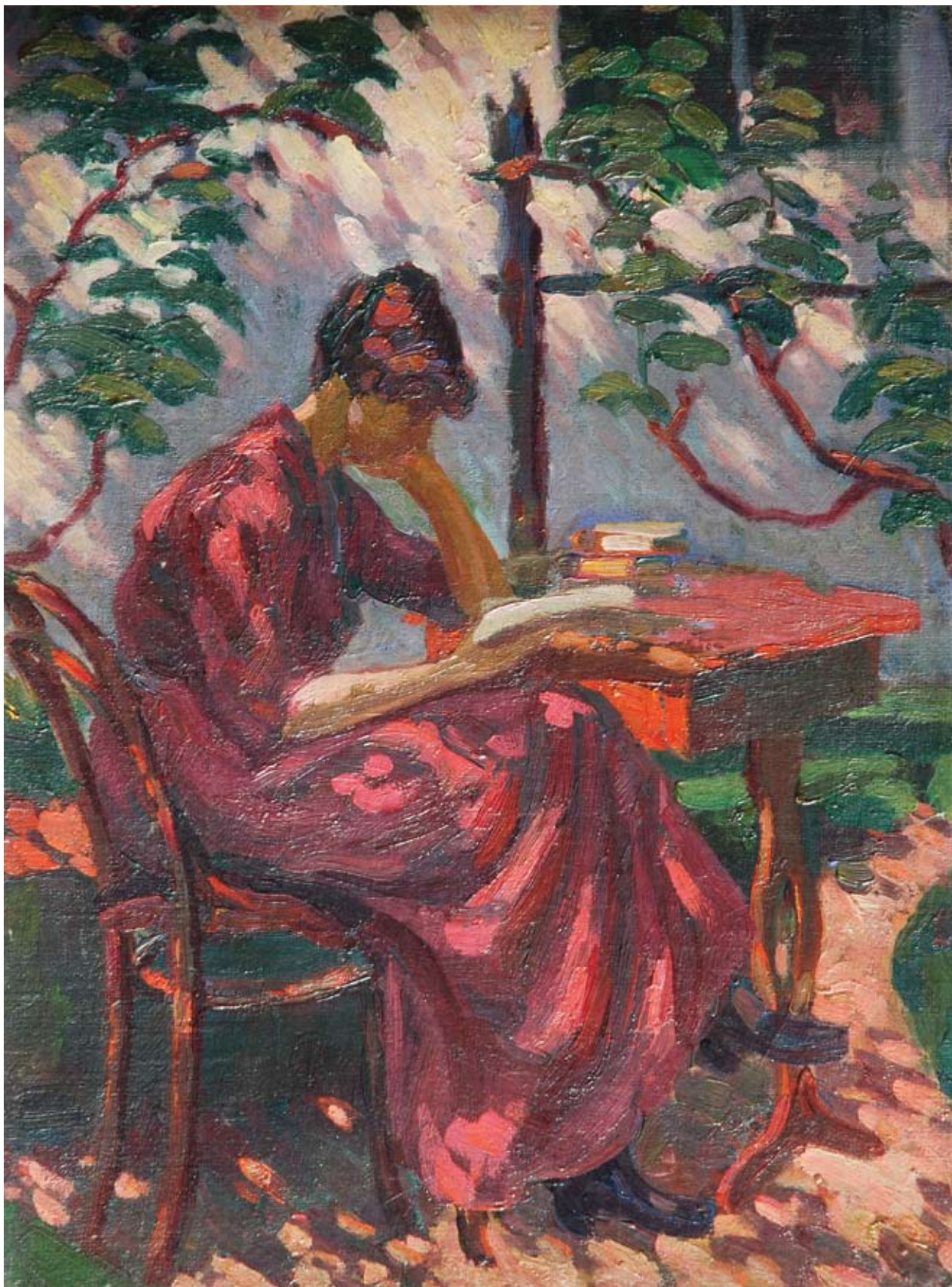
Захваљујући понајвише дружењу са сликарима као што су били Живорад Настасијевић или, нарочито, Коста Милиће-

2
Код шестī шайола, 1945. (антидатирано)

вић, у својим најранијим покушајима ученик Марка Мурата открива пре свега природу, њено кипуће богатство и разноврсност форми; али и радост колористичког доживљаја, коју осетљивом оку пружају различито осветљење у току дана или атмосфера појединих годишњих доба. Олујно, претеће небо усковитланих облака на платну „Околина старог Ђерма“ биће повод за веома сочну, темпераментну палету, за фактуру која својом необичном слободом подсећа на Надежду Петровић.

С друге стране, миран тренутак дана у „Лаудоновој улици“ или „Код шест топола“ забележен је постављањем деликатних бојених мрља, у поступку који ритмом потеза и осећањем за конструктивност несумњиво указује на блискост са Костом Милићевићем. У суштини, може се рећи да је тај први, најкраћи пе-

3
Девојка са књигом, 1913.

5

Поглед на Дедиње, 1920.

риод, између 1911. и 1919. године, период открића неисцрпних могућности палете и колористичке сензације, један раздрагани младалачки скок у импресионизам. Па ипак, већ се код неiskusног почетника испољава наклоност ка обуздавању сирових, чулних утисака, осећа се тежња за извесном продуховљеношћу, као јасна карактеристика будућег уметника интелектуалца.

Са одласком у Париз, почетком двадесетих година, започиње време пречишћавања и дисциплине, период пуне уметничке зрелости и афирмације. Одбацујући баласт било какве романтике или емоција наше прве генерације, сликар се одлучно определио за идеал рационалне анализе, за схватање по ком је конструкција пластичне материје једини предмет сликарства. Изграђујући при том властити ликовни језик, он

8

Дубровник, око 1922.

је пронашао формулу за транспоновање својих идеја, која је представљала успео спој између синтетизованог облика из природе и реминисценције на пластичну, племениту форму италијанских ренесансних мајстора, односно нашег средњег века. Развијајући и усавршавајући тај језик, дошао је на својим портретима и великим композицијама до једног прочишћеног стила, чије су главне одлике ненаметљив, пригушен колорит и хармонична композиција постигнута зналачким успостављањем реда и ритма у распореду маса, представљање простора суперпозицијом елемената. На тај начин он се придружио Сави Шумановићу или Петру Добровићу у напорима да се створи „монументални стил XX века“, напорима чији је драгоцен резултат „нови реализам“ наше треће деценије.

8

14

Пристаниште у Ници, 1923.

Могло би се рећи да је у једном значајном тренутку српске модерне уметности Вељко Станојевић у првом плану, готово сам. Његово сликарство око 1924. године веома је рафиновано очишћено од чулних призвука једног Бијелића или Добровића, управо као и од заљубљености у бојену мрљу Марина Тартаље. „Пристаниште у Ници“ или „Млада жена у зеленом“ спадају, нажалост, међу малобројне сачуване радове, који својом уравнотеженом и строгом композицијом, али још више за наше поднебље карактеристичном нотом спиритуалности, надмашују сличне покушаје било ког другог савременика. Признање које су поменута платна донела свом аутору поводом учешћа на париском Јесењем салону исте године, јасно потврђују чињеницу да смо имали уметника чије је дело успело да испуни

17
Лежећи акци, 1923.

једну празнину у морфолошком систему постојеће уметничке укупности, а да при том сачува печат свог порекла и традиције.

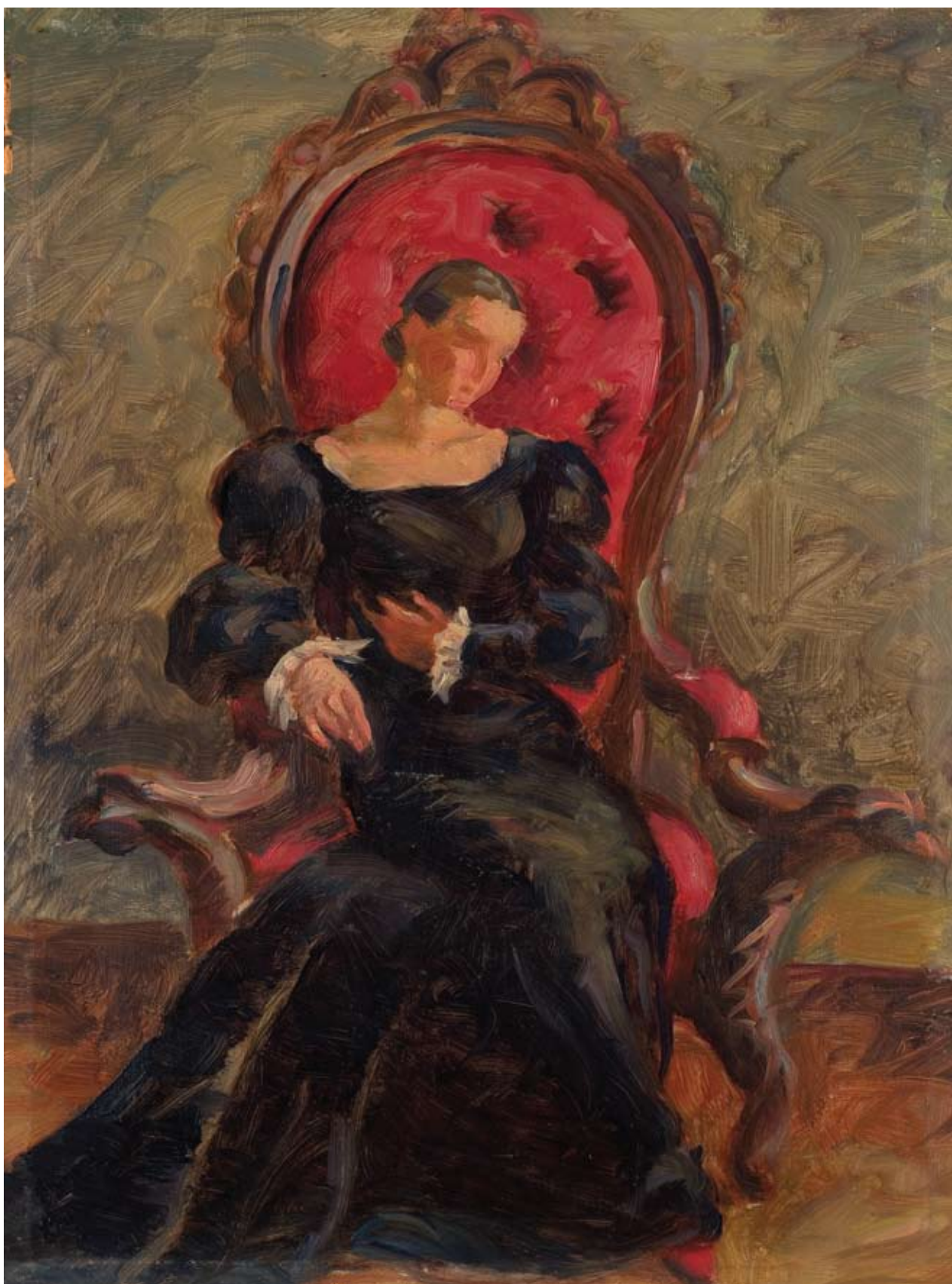
О том сведоче домаћој јавности мало познати коментари француских савремених критичара, међу којима Мориса Ренала, Камија Моклера, Валдемара Жоржа или Клода Мора. Што се домаћих аутора тиче, поред Тодора Манојловића, Бранка Поповића и других, најзапаженији је свакако приказ Милана Кашанина, објављен у часопису „Реч и слика“ 1926. године. У тексту од дванаест страница, уз дванаест репродукција, он закључује: „...и модернист и класик В. Ст. има у себи у исти мах нечег примитивног и префињеног, стилизованог и слободног, спонтаног и хотимичног, колико рационалног толико и инстинктивног. Та разноликост и сложеност, то богат-

16
После куйања, 1923.

ство контраста чине Станојевића уистину савременим модерним уметником и једним од најбољих које смо икада имали“.

Разлог што се Станојевић по повратку у земљу није везао за, рецимо, групу „Зограф“ лежи у њеним релативно уским схватањима. Словен у Паризу, он је остао Парижанин у Београду, што не искључује могућност да је његов уметнички став могао индиректно инспирисати баш ову групу. С друге стране, као један од оснивача групе „Облик“, уметник се тридесетих година придружио Бијелићу, Добровићу и плејади млађих, који кроз захуктали експресионизам настоје да поново афирмишу раније жртвовану боју, мада се никад није могао до краја уклопити у – свом темпераменту неприхватљиво – одрицање од било какве конструктивности. У сваком случају, раздобље између два рата представља

21
Жена у фoшeљи

18
Портрет жене у зеленом, 1924.

зенит и класично доба у уметничком делу Вељка Станојевића.

У годинама после ослобођења, на бурној сцени где се одигравала битка између њему подједнако удаљених захтева социјалистичког реализма и апстрактних тенденција, његово име се постепено повлачи са изложбе.

Уствари, уметник је поделио судбину многих наших одличних сликара, који су између два рата носили тешко бреме авангарде, да би у послератним годинама, потиснути од нестрпљивих млађих нараштаја, резигнирано пристали на рад без атељеа, на егзистенцију уметника без одговарајућег признања. То је период носталгичних реминисценција на мотиве са јадранске или Азурне обале, портрета блиских личности, интимних забележака ентеријера и мртвих природа, при чему се сликар враћа чак

26
Музеј у Паризу

30

Кућа Нађеже Пејровић

до првих сећања, допуштајући боји да зазвучи готово сирово.

Међутим, остаје чињеница да је Вељко Станојевић један од наших значајних сликара и пионира, чије је дело између два рата умногоме одредило живот нове уметности. Заједно са Живоградом Настасијевићем, Васом Поморишцем и Иваном Радовићем, он карактерише оне тенденције у српском сликарству које су – полазећи од Сезана и последњих достигнућа кубиста – настојале да кроз добро схваћени модернизам достигну чистоту и трезвеност великих класика. У том смислу, „Портрет Поле Фотић“, „Девојка с турбаном“ и неколико сачуваних „Дубровника“, поред раније поменутих слика, остаће у фонду наше уметности као незаменљив прилог једног од највећих мајстора композиције које је наша модерна уметност изнедрила.

Београд, јануар 2009. год.

Сјанислав Живковић

4

Аушойорџреџ, 1920.

Вељко Станојевић

Београд, 23. фебруар 1892 – Београд, 15. април 1967.

Уметничко-занатску школу завршио у Београду 1914. године код професора Љубомира Ивановића и Марка Мурата. Учествовао у Првом светском рату као ратни сликар у Типографском одељењу Врховне команде. Од 1920. до 1922. похађао Academie de la Grande Chaumiere у Паризу, где је живео до 1930. године. До Другог светског рата имао студијска путовања у Италију, Аустрију и Бугарску. Један од оснивача групе „Облик“, члан Удружења ликовних уметника и Удружења ратних сликара и вајара. Од 1920. излагао на свим изложбама у Београду и по југословенским културним центрима. У Паризу излагао на Јесењем и Пролетњем салону и Салону независних, као и са групом „Art en France“. Са југословенским уметницима излагао у Америци – Њујорк, Филадельфија, Бостон, Чикаго и Бафало; у Лондону 1929, Барселони 1933, Риму 1937. Са групом „Облик“, поред редовних изложби у Београду и земљи, излагао у Солуну 1933, Софији 1934. и Прагу 1935. године. Први пут самостално излагао 1922. у Београду. Ретроспективна изложба организована 1967. у Културном центру Београда. Слике му се налазе у Народном музеју и Музеју савремене уметности у Београду и личним збиркама у земљи и иностранству.

Списак изложених дела

- 1
Околина сџарог Ђерма
уље на картону, 24 x 34,5 cm
сигнирано д. д.: В. Станојевић 1911
својина породице Живковић, Београд
- 2
Код шест њојола
уље на платну, 25 x 24 cm
сигнирано д. д.: В. Ст.
доле лево: В. Станојевић 1945
(антидатирано) својина породице
Јовковић, Београд
- 3
Девојка са књигом, 1913.
уље на платну, 44 x 33 cm
без сигнатуре
својина породице Поповић, Београд
- 4
Ауџорџреј, 1920.
уље на платну, 52 x 43 cm
без сигнатуре
Народни музеј, Београд
- 5
Поглед на Дедиње
уље на платну каширано на лесонит,
34 x 23 cm
сигнирано д. д.: III – 920 В. Станојевић
приватна својина
- 6
Порџреј Душана Јанковића
уље на платну 53,8 x 36,5 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojević Paris 921
Народни музеј, Београд
- 7
Порџреј младе жене, око 1922.
уље на картону, 46 x 38 cm
сигнирано д. д.: V. St.
Народни музеј, Београд
- 8
Дубровник, око 1922.
уље на платну, 64 x 67 cm
без сигнатуре
приватна својина
- 9
Мали Дубровник
уље на платну, 23 x 31 cm
без сигнатуре
приватна својина
- 10
Ловријенац
уље на платну, 97 x 78 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich
приватна својина
- 11
Минчеџа у Добровнику
уље на платну, каширано на лесонит, 31 x 23 cm
сигнирано д. д.: В. Ст.
приватна својина
- 12
Ловријенац
уље на платну, каширано на лесонит, 23 x 28 cm
сигнирано д. д.: В. Ст.
приватна својина
- 13
Моџив из Париза
уље на платну, 63 x 53 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich
приватна својина
- 14 *
Присџанишџе у Ници
уље на платну, 65 x 82 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich 1923
Народни музеј, Београд
- 15
Циркус
уље на платну, 60,5 x 45,5 cm
сигнирано д. д.: V. St.-1924
Музеј савремене уметности, Београд
- 16
После куџања
уље на платну, 63,5 x 78 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich 1923
својина Дјура Поповић, Нови Сад
- 17
Лежеџи акџ
уље на лесониту, 47 x 33 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich 1923
приватна својина
- 18*
Порџреј жене у зеленом
уље на платну, 81 x 65 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich 1924
Народни музеј, Београд
- 19
Судоџера
уље на платну, 86,5 x 72 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich
Народни музеј, Београд
- 20
Порџреј човека у зеленом
уље на платну, 64 x 53 cm
сигнирано д. д.: A Liel... VI 928
Народни музеј, Београд
- 21
Жена у фоџеџи (Дара Милошевић)
уље на картону, 40 x 30 cm
није сигнирано
Народни музеј, Београд
- 22
Сџара црква, око 1930.
Уље на лесониту, 31,5 x 23 cm
сигнирано д. д.: В. Станојевић
својина породице Симиџија, Београд
- 23
Куџа у шуми, око 1930.
уље на платну, 70,5 x 52 cm
сигнирано д. д.: В. С.
приватна својина
- 24
Богородичина црква у Паризу
уље на платну, 60 x 80,5 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojević
приватна својина
- 25
Париски моџив са Сеном
уље на лесониту, 65 x 50 cm
сигнирано д. д.: V. St.
приватна својина
- 26
Музеј у Паризу
уље на лесониту, 60,5 x 73 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojević
приватна својина
- 27
Pont Neuf
уље на платну, 64 x 50 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitc 1956
својина породице Десимировић, Београд
- 28
Црвена фотеџа
уље на платну, 58 x 42 cm
без сигнатуре
својина породице Десимировић, Београд
- 29
Моџив са сџарог Ђерма
уље на платну, 65 x 80,5 cm
сигнирано д. д.: В. Станојевић
приватна својина
- 30
Куџа Надежде Пеџровић
уље на платну, 73,5 x 54 cm
сигнирано д. д.: В. Станојевић
приватна својина
- 31
Вила у џарку, око 1956.
уље на платну, 41 x 46 cm
сигнирано д. д.: В. Станојевић
својина породице Лазовић, Суботица
- 32
Девоџица у купатилу
(скица за уништену слику)
цртеж на папиру, 44,5 x 30 cm
сигнирано д. д.: V. Stanojevitich 1923
приватна својина
- 33
Женски акџ
цртеж на папиру, 26 x 36 cm
сигнирано средина: V. St. 1928
приватна својина

*

Оригинали слика под бројем 14 и 18 су ангажовани на гостовању у Букурешту.

